

Konrad
Adenauer
Stiftung

YUCOM
Komitet pravika za ljudska prava

Kad su se djeca igrala rata

Sarajevo, jesen 1991.

- Veliki poglavico plemena, napadnuti smo sa leđa. Oteli su nam sve minti žvake, koje su trebale biti Vaš rođendanski poklon. Nismo mogli da stignemo da odemo po strijele kod Akija u šupu, jer smo čekali Vašku da završi sa ručkom, nije mu dala majka da izađe, dok sve ne pojede..
- Ne smijemo više toliko vremena posvećivati ručku. Oni uvijek prije nas jedu. Od danas ćemo svi zajedno raditi na skupljanju hrane za sklonište. Svi nek' ponešto donesu iz kuće. Tako da se ne moramo vraćati da bi ručali kući.
- Moja nana je pravila gurabije.
- Ja ću donijeti uštipke. Spremala mi majka jutros za doručak. Može li neko ponijeti šećer.
- Evo ja ću.
- Naći ćemo se ovdje kad veliki sat bude na pola.
- Ponesite strijele, možda vrebaju iz čika Safetove avlije.
(Bam, bam, bam)
- Mrtva si Amra, i sad si naš zarobljenik. Ostaviću perušku da znaju da smo te odveli.
- To je sve zato što igrate na prevaru. Pravite se da ste gladni prije nego što je ručak. Pfff i vi ste mi neki kaubojci.
- Ko ti je kriv. Mi smo se fino plisali.
- Ne bih ti ja sad ni bila kaubojac. Mi živimo u skloništu od lišća i drveća, a vi se krijete u podrumu kod čika Safeta. I imate glupa imena.
- Ali mi imamo bolju opremu. Juče nam je Marko podijelio maramice, koje nam je njegova baka sašila. Sad smo svi u tonu. A vi ste raspareni. To što znaš gdje nam je skrovište, znači da si ti si bila ta koja nam je ukrala kestenje.
- Nisam, Alaha mi.
- Lažeš, držiš savijene prste iza leđa. Stigli smo.

- Bufalo Bilu imamo zarobljenika.
- Zavežite joj ruke.
- Čujte i počujte Veliki bijeli narode, ovih dana smo napredovali i uspjeli da zauzmemo dva glavna čoška u ulici. Sa dobrim rasporedom i taktikom, uspjećemo da zauzmemo Obećanu zemlju. U tu slavu prinosim ovu čokoladu što sam jutros išaniro iz granapa. Amin.

Sarajevo, 1992.

Projekat finansira Evropska unija u okviru programa „Podrška civilnom društvu“.

Srijeda

Amra, Amra, gdje si ti juče. Čitav dan sam kružio oko tvoje kuće.

-Hodi vamo. Aj požuri. Ne smije me nana vidjeti. Pokazaću ti jedno mjesto. Ajde brže..brže.

- Vidiš, tu smo. Ovdje nas nikad neće naći. Reći ću ti kasnije. Pokaži šta si donio.

- Imam dvije sličice, one što ih lijepiš pljuvačkom, pa kad odlijepiš pola sličice ostane ti slika na ruci.

Imam malu zastavu i lutku, ukrao sam je od sestre, neće ni primjetiti, ima ih previše. Šta ćeš ti?

- Dajem ti indijanskog poglavicu za dvije sličice.

- Ajde.

- A podjelićemo čokoladu, donio mi amidža iz Njemačke, i to ti je za lutku, ionako mi se ne sviđa crveni lak na njenim noktima.

- Može.

-Hoću odmah da zalijepim sličice. Čekaj da skinem rukavice. Jednu na desnu, a jednu na lijevu ruku. Aj pljuni.

- Gdje ti je Emir?

- Otišao s babom, trebaju neke papire da srede. Ne razumijem ti ja to. Nana juče čitav dan plakala. Malo plače, malo plete, pa onda uzdahne. Rekla mi je da se ne smijem više družiti s tobom. A ja sam joj samo ispalazila jezik i pobjegla. Zato me sad i tjera. Rekla mi je da se bez pruta ne vraćam. Je li gotova? Moram je skinuti, ne mogu više da čekam.

-Aj. Daj da vidim.

-Ne vidim. Okreni ruku. .. Čini mi se da je ptica.

-Nije ptica to je golub. Vidjela sam kod Emira na teki istog. Imao je i taku travku u ustima. Nacrerala mu drugarica, prije nego što je otišla.

-Više volim zemaljske životinje, nego te što lete. Šta kažeš?

- Sviđa mi se. Aj drugu. Ovo je cvijet. Nije nešto. Sljedeći put imam pravo da uzmem više.

- Hladno je. Moram ići. Doći će mi majka s posla.

- Ajde. Sutra na istom mjestu, u isto vrijeme.

- Ne mogu sutra, trebaće mi vremena da nabavim. A i sutra mi je slava, neću moći da pobjegnem.

- Onda subota.

- Ponijeću ti kolače.

Konrad
Adenauer
Stiftung

YUCOM
Komitet pravnika za ljudska prava

Ponedjeljak

- Ej Amra,..Amra, čekaj. Što nisi došla u subotu. Svašta sam nabavio.
- Ne mogu sad pričati. Dodji u sedam večeras u tajni prolaz. Reci Akiju, Selmi, Vaški, a ja ću zvati Elmu.
- Nije Vaška tu, juče sam mu bacao kamenje u prozor. Nikoga nije bilo. Rekla mi je teta Nena da su juče svi otišli. Pitao sam je i kad će se vratiti, uzdahnula je rekla mi da neće imati gdje da se vrate. Nisam je razumio.To je sigurno neki njen fol. Mora da ce biti da vježba. Znaš da je ona glumica, vidio sam je jednom na televiziji.
- Eto mi majke, aj bježi.

19:23 h

- Ne možemo se ni danas igrati indijanaca i kaubojaca.
- Nismo jedno 5 dana. Šta ćemo sad?
- Možda su se igrali danas bez nas?
- Dolazila mi je maloprije Elma, ostavila mi je mačku. Rekla je da mora da ide kod sestre i da njena sestra ne voli mačke i puno kiše od njih i još plus živi u onim velikim zgradama. To su ti one velike, veće od tvoje, ne moraš ni ići pješke. Voziš se u nekom liptu. Pričala mi Elma, prošle godine, kad je išla na raspustu. Putuje preko mora, a kaže mi nana da mačke ne vole vodu. A taj lipt ti je kao auto koji ide prema nebu. Pritisnes dugme i odveze te gdje hoćeš. Ostavila sam mačku sa nanom...Neću nikad da ostarim, kao ona. Voljela bih i da ne porastem, Ovako mi je taman. Mogu da se sakrijem u ormar u hodniku, gdje babo drži neke papire i kablove, a nekad tu krije i flaše drukčijih boja. Tu sam jednom pobjegla, kad sam razbila babov sat .A onda sam izašla jer sam čula da je rekao da je bolje da sama izaberem prut, nego da on bira. A znam da bi on izabrao onaj sa trnjem. Našla sam neki deblji, on ti manje boli. Nisam plakala. Ja ti ne plačem. A gdje su Aki i Selma?
- Akiju nije dala majka. Kada padne mrak, oni ti navlače roletne i sve zatvaraju. Ima tako jedno cetri dana. Svako jutro sjednem ispred granapa i čekam da vidim hoće li neko živ od njih izaći. Ne bih ja mogao tako. Pitam se kako dišu, Ili udahnu taman koliko im treba dok ne svane. A ni Selmu nisam vidio.
- Čula sam kad je babo pričao sa amidžom, bio on sinoć kod nas., kaže da će se pucati ovdje. Bili su ozbiljni i ćutljivo su pušili. Nisu čak poslije večere pjevali, kako obično znaju i nije me amidza stavio u krilo i dao mi bombone. Misliš da je to ono kao kad se mi igramo indijanaca i kaubojaca, samo što sad stariji igraju umjesto nas?

Projekat finansira Evropska unija u okviru programa „Podrška civilnom društvu“.

Konrad
Adenauer
Stiftung

YUCOM
Komitet pravika za ljudska prava

- Nije fer da nam uzimaju igru. Što ne smisle nešto svoje. Znaš otkad je ona naša. Sigurno je neko izdao od naših. Pero je stalno sa tatom u garaži, možda mu se omaklo, pa rekao.
- Možda i jeste. Vidjela sam ja da je nešto radio sa prstima iza leđa dok je trajala zakletva.
- Vidi šta imam!
- Gle otkud ti?
- Sestra dobila od tetke, kad je dolazila za slavu. Slušaj. To ti je muzička kutija. Okreneš ovdje dva puta i ona svira.
- Kolko tražiš za nju? Daću sve sličice fudbalera koje Emir ima i onu loptu na kojoj se potpisao onaj fudbaler što je bio na televiziji. Neće ni znati, majka mi je rekla da je otišao na neku barikadu, nisam je smjela pitati šta je to. Ne izlazi iz sobe već dva dana i jedino što se čuje kad nasloniš uho na vrata je plač.
- Pa ne znam..Razmisliću.
- I i indijanske satore i dva konja.
- Ali sutra donesi sve i ja ću tad donijeti kutiju.
- Postaću kaubojac, ako mi je daš.
- To je dobar залог. Obradovaću Bufala, kad se vrati. Moram sad ići.
- Ej čekaj, samo još nešto. Vidi nije mi se skinuo golub. Kad perem ruke, sve perem oko sapunjom, da ne bi spao.
- Stavi ponekad one naše ljekovite trave, kojima smo liječili Vaškino koljeno, kad je pao sa osmatračnice. Stoje ti u rupi od drveta iza garaže.
- Hoću. Vidjećemo se sutra.

Srijeda

20:00

Ostavio sam ti kutijicu u oluku u prolazu. Nemoj više od dva puta da okreneš ključić, onda se muzika previše ubrza. Juče sam tri puta dolazio, ali te nije bilo. Nemoj da misliš da je za posve, neću zaboraviti da si mi dužna. Sad odoh kod tetke u Beograd. Moj tata će čuvati kuću i moj kaubojski pištolj. Rekao sam mu da pozajmi, ako mu bude trebao. Brzo ću se ja vratiti. Obećao mi je da ćemo ići na pecanje kad bude proljeće, a to ti je začas. Moja sestra je učila to u školi. Nemoj da daš Peru sve sličice, ako ti bude nudio onu pračku što je dobio u smokiju. Meni fali ona sličica fudbalera, broj 23.

Projekat finansira Evropska unija u okviru programa „Podrška civilnom društvu“.

Konrad
Adenauer
Stiftung

YUCOM
Komitet pravika za ljudska prava

Četvrtak

09:30

U autobusu je zagušljivo. Više bih volio da putujemo po noći. Sve vrijeme sam se okretao i gledao Sarajevo. I vidio sam crne oblake. I onda je i Sarajevo postalo crni oblak. Rekla mi je mama da će da grmi. Ako se uplašiš, sakrij se u babov ormar i pjevaj onu pjesmicu: Padaj, padaj kišice, što smo učili u školi. Brzo će to proći. A poslije će sigurno padati kiša i ti izađi na ulicu. I kad budeš rasla, zamoli kišu da ti da malo visine i za mene, jer ne mogu da izađem iz autobusa. Zaboravio sam klikere u kutijici ispod kreveta. Ako budeš htjela da se igraš, pozajmiću ti, ali da vratiš sve kako je bilo. Crveni sa crvenim, zeleni sa sivim. Neke žene u autobusu su plakale. I majka je plakala, vidio sam je kad je brisala oči. Nisam razumio ništa, osim da mi se ne sviđa kako se igra naša igra. Niti indijanci imaju peruške, niti kaubojci, imaju šešire. Samo ružna zelena odjela i metalne kape. To je dobio i moj tata. Rekao sam mu da je glup što se igra. Nadam se da tvoj babo nije pristao na igru po novim pravilima. Nemoj se igrati čare sa ostalima, ako se vrate. Brzo ću ja doći. Dužna si mi sličice, loptu sa potpisom, šatore i dva konja . Objavićemo da si kaubojac kad se ja vratim.

Beograd, 2002

02:35

Sanjao sam da se igramo žmurke u tvom dvorištu. Pero je bio novi kolač, pa je žmurio. Vaška, Selma, Kiki i Fuke su bili iza drva. Ti si pobjegla u ormar tvog babe, u hodniku. A ja sam se popeo na dunju. Poslije toga je Elma došla i rekla: Plus spas za sviju nas.

Projekat finansira Evropska unija u okviru programa „Podrška civilnom društvu“.